İstanbul'un "Mülteci Semtleri": Kumkapı ve Küçükpazar

Safiye Altıntaş*

Tarihsel bagajında farklı dönemlerde ve farklı nedenlerle birçok kitlesel göç deneyimine sahip olan Türkiye;[1] 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren küresel göç ağında **göç alan** konumuyla dikkat çekmektedir. İstanbul da göç ve göçmen kenti olarak bu durumdan kentsel bir mekân olarak farklı ölçeklerde etkilenmiştir: 1980 ve 1990'lı yıllardan itibaren, özellikle 2000'li yıllarda yoğun kitlesel uluslararası göçün etkisiyle küresel bir göç deneyimi tecrübe etmeye başlamıştır. Bu etki, ulusal ölçekte idari, hukuki, toplumsal, mekânsal, ekonomik, kültürel ve politik alanda ciddi değişiklikler yapılmasına öncülük etmiştir. Dolayısıyla en genel tanımı ile insan hareketliği olarak kavramsallaştırılan **göç**; ulusların olduğu kadar kentlerin de kaderini değiştiren ve şekillendiren bir güce sahiptir.

Şemsiye bir kavram olan göçün farklı konuları içeren birçok kavramsal alt başlıkları bulunmaktadır. Hukuki ve pratik anlamları farklı göndermeler içeren bu kavramlar arasında özellikle son dönemlerde **mülteci, şartlı mülteci, sığınmacı, geçici koruma, ikincil koruma, iltica, zorunlu göç, düzensiz göç(men) ve yasadışı göç(men)**[2] hem ulusal hem de uluslararası kamuoyunda sıkça tartışılmaktadır. Birçok değişkeni ve olguyu içeren göç hareketliliğinde, mülteci kavramı ülkesinin korunmasından yararlanamayan kişileri vurgulamaktadır. Coğrafi ve lojistik özellikleri nedeniyle uluslararası düzenli ve düzensiz göç güzergâhlarının kavşağında yer alan Türkiye ve özelde İstanbul; mülteciler için transit geçiş yeri, geçiş koridoru, bekleme odası ve hedef ülkenin kenti konumundadır.

Kaynak ülkeler arasında yaşanan göç güzergâhının kavşağında yer alan Türkiye; transit ülke konumuyla yoğun olarak Ortadoğu, Afrika ve Asya'da bulunan ülkelerden gelişlerin ve geçişlerin olduğu bir ülkedir. Bu geliş ve geçişlerin temel nedenleri ise siyasi çalkantılar ve ekonomik istikrarsızlıklardır. 1980-1990'lar sonrasında Türkiye'ye yönelen transit göçmen akışındaki uluslararası nüfus hareketlerinin sayısal ölçeği büyüdü ve bu durum kültürel ve

[1] Türkiye'nin göç tarihi hakkında detaylı bilgi için bkz: İçduygu, Ahmet vd. (2014). Türkiye'nin Göç Politikaları 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumundan Ulus Ötesi Oluşumlara, MiReKoç Proje Raporları; Erdoğan, M. Murat ve Kayan, Ayhan. (Der.) (2015). Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler, İstanbul Bilgi Üniversitesi.

[2] Türkiye Cumhuriyeti'nin ilgili tanımları için bkz: 1) 2014 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 2) 2014 Türkiye Göç Raporu (2016)

*Marmara Üniversitesi, Küresel Şehirler ve İstanbul Araştırmaları Yüksek Lisans Öğrencisi.

İLEM Blog, İLEM bünyesinde ve çevresinde gerçekleşen konferans, sempozyum ve benzeri ilmi faaliyetler ile kültürel etkinliklerin bir deneme, değerlendirme veya araştırma yazısı olarak yayınlanacağı mecra olarak faaliyet göstermektedir.

etnik köken olarak da göçmen nüfusun çeşitlenmesinde etkili olmuştur (İçduygu, 2014; Özbay, 2015; Erder, 2015).

TÜİK (2016) verilerine göre İstanbul nüfusu 14 milyon 657 bin 434 kişidir Mevcut nüfus verileri içerisinde dinamik ve "geçici" bir nüfus olan mülteciler[3] yer almamaktadır. 2016'nın ilk çeyreğinde Türkiye'de farklı ülkelerden gelen (Afganistan, Somali, Irak, İran, Eritre, Myanmar(Burma), Özbekistan, Türkmenistan vd.) kayıtlı 226 bin 193 sığınmacı ve geçici koruma kapsamında 2 milyon 749 bin 410 Suriyeli yaşarken, İstanbul'daki Suriyeli sayısı ise 394 bin 517'dir (BMMYK, 2016; Göç İdaresi, 2016). İlgili rakamlar resmi kurumlarca kayıt altına alınan mültecileri (farklı ülkelerden gelen sığınmacılar, Suriyeliler) kapsarken, kayıt dışı mültecilerin sayısı bilinmemektedir. Söz konusu bilgiler çerçevesinde İstanbul'da kayıtlı nüfus yaklaşık 15 buçuk milyondur. Mültecilerin dinamik bir nüfus olması ve kayıt dışı statüsündeki geçici ve kalıcı mülteci sayısının net olarak bilinmemesinden dolayı Türkiye ve özelde İstanbul'daki mülteci sayısı tahminlerden öteye gidememektedir.[4]

İyimser bir tahmin ile İstanbul'daki mülteci sayısı minimum 500 binin üzerindedir. Mültecilerin kent nüfusundaki yoğun etkisi göz önünde bulundurulduğunda, bugün İstanbul'u bir "mülteci kenti" olarak nitelendirmek yerinde olacaktır.

Buradan hareketle zihinlerde oluşan ilk soru bu insanların nerelerde yaşadığıdır. Eldeki çalışmanın yanıt aramaya çalışacağı temel soru "**mültecilerin yoğun olarak yaşadığı semtler/ mahaller nereler?**" olacaktır. Bu sorunun yanıtı bizlere dinamik bir nüfus olan mültecilerin hangi bölgelerde yoğunlaştığını ve kentsel alandaki tercihlerini göstermesi açısından önemlidir.[5]: Bu

[3] Bu yazı Türkiye'deki mültecilerin hukuki statüsüne yoğunlaşmamaktadır. Türkiye'de genel olarak toplum nezdinde sığınmacı, mülteci, ikincil koruma, yasadışı göçmen, transit ve düzensiz göçmen arasındaki hukuki farklar kavranmadığı için mevcut çalışmada yaygın kullanım dikkate alınarak "mülteci" kavramı kullanılmıştır. Dolayısı ile eldeki çalışmada mülteci; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan kayıtlı-kayıtsız ve üçüncü bir ülkeye yerleştirilmeyi bekleyen ya da yerleşik konumdaki transit göçmen, sığınmacı, şartlı mülteci ve ikincil koruma kapsamındaki kişileri tanımlamak için genelleyici bir anlamda kullanılmıştır. Ayrıca çoğu göçmen, bu kavramsal başlıkların birinden çıkarak diğerine kolayca dâhil olabiliyor. Bu nedenle stabil bir kayıtlı, kayıtsız, yasadışı, transit göçmen, mülteci ya da sığınmacı tanımı yapmak oldukça güçleşiyor.
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve BMMYK'nin paylaşmış olduğu göç istatistikleri arasında; giriş-çıkış, düzensiz göçmen, sığınmacı, mülteci ve geçici koruma (Suriyeliler) statülerindeki kayıtlı kişilerin verileri paylaşılmaktadır. İlgili alanlar arasından sadece Suriyelilerin şehirlerdeki sayıları belirtilmiştir.

[4] Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve BMMYK'nin paylaşmış olduğu göç istatistikleri arasında; giriş-çıkış, düzensiz göçmen, sığınmacı, mülteci ve geçici koruma (Suriyeliler) statülerindeki kayıtlı kişilerin verileri paylaşılmaktadır. İlgili alanlar arasından sadece Suriyelilerin şehirlerdeki sayıları belirtilmiştir.

[5] Ayrıca, Türkiye ve özelde İstanbul'un son yıllarda farklı etnik, dini ve ulusal kaynaklı almış olduğu yoğun kitlesel

bağlamda örneklem olarak Kumkapı ve Küçükpazar semtlerine yer verilecektir

Umut Yolculuğuna Çıkanların İstanbul'daki Mülteci Hayatları

Dış göç ve transit göçmen akışı uluslararası bir nüfus hareketidir. Ulusal ve kentsel alandaki demografik yapıya etkisiyle bu nüfus hareketi, mekânsal olarak belirli yerleşim alanlarını da diğerlerinden ayıran bir düzenlemeye neden olabilmektedir. İstanbul'un hemen hemen tüm semt veya mahallelerinde farklı ülkelerden gelen mülteciler dağınık bir şekilde yaşamaktadır. Günümüzde kaçınılmaz olarak birçok kişinin kamusal alanlarda (park, sokak, meydan, AVM'ler vd.) karşılaştığı, mahallede ya da sitede "komşu" olduğu bir mülteci vardır. Esenler, Şirinevler, Zeytinburnu, Fikirtepe (Kadıköy), Ümraniye, Küçüksu (Üsküdar), Altınşehir ve Şahintepe (Başakşehir), Bayramtepe/Güvercintepe (Küçükçekmece), Sultançiftliği (Sultangazi), Esenyurt, Küçükçekmece, Fatih'in Karagümrük, Balat, Aksaray, Yenikapı, Kumkapı, Süleymaniye, Küçükpazar ve Samatya mahalle ve semtlerinde, Beyoğlu'ndaki Dolapdere, Tophane, Piyalepaşa, Cihangir ve Tarlabaşı semt ve mahallerinde, Şişli'deki Pangaltı, Harbiye, Osmanbey ve Kurtuluş semtleri gibi birçok farklı bölgede değişen oranlarda mülteciler yaşamaktadır. Geçici ya da kalıcı nedenlerle mültecilerin gündelik yaşamlarını idame ettirmek için ikamet ettikleri bu yerleşim alanları arasında bazıları kategorik olarak "göçmen semti" veya "mülteci mahallesi" olarak anılmaktadır. Sınır kenti olmayan İstanbul'daki bu kategorizasyon, göçmen veya mülteci merkezlerinin ortaya çıkmasında ve bu durumu belirlemede çeşitli faktörlerin varlığına işaret etmektedir. Dinsel, ulusal, etnik, kültürel, ekonomik, hukuki ve politik nedenlerle çeşitlenen bu faktörler; kentin demografik ve mekânsal dokusunda belirli deneyimlerin neden olduğu değişim ve dönüşümlere neden olmaktadır.

İstanbul'daki yoğun mülteci nüfusunun nedenleri arasında; mülteci statüsü[6] talebinde bulunacak olan, hâlihazırda bulunmuş olan yahut kabul oranının son derece düşük olması nedeniyle talebi reddedilen ve üçüncü bir ülkeye gitmek için başka yollar arayan kişilerin 3-9 yıl arasındaki bekleyişleri, kentin tüketim ve ticaret merkezi olması, iş pazarı fırsatları ve sahte vize/pasaport hazırlama konusundaki olanaklar yer almaktadır (Pérouse, 2011: 260-290). Ayrıca zorunlu göçün temel itici nedenleri arasında kabul edilen can güvenliği dışında ekonomik nedenler de söz konusu kalış sürelerinde etkilidir. Ortadoğu, Afrika ve Asya'da bulunan ülkelerden geliş ve geçişlerin kavşağında yer alan İstanbul; göçün çeşitliliği nedeniyle farklı bölgelerde farklı nedenlerle yoğunlaşan bir mülteci nüfusa ev sahipliği yapmaktadır.

Mültecilerin ekonomik imkânları, sosyo-kültürel düzeyleri, geçici ve kalıcı olma süreleri ile ilintili olarak kaldıkları yerler ve iş imkânları da çeşitlilik göstermektedir. Örneğin tarihi bölgelerdeki

göçlerin; kentsel alanlarda "göçmen-mülteci gettoları"nın oluşma potansiyeline dair bir tartışma yürüttürülmesine zemin oluşturabileceği kanaatindeyim.

[6] Türkiye taraf olduğu 1951 Cenevre Sözleşmesi, 1961 New York Protokolü ve kendi iç hukuki yaptırımları gereği hukuki bir statü olarak Avrupa ülkeleri dışında gelenler dışında hiçbir sığınmacıya mülteci statüsü tanımamaktadır. Detaylı bilgi için bkz:) 2014 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)

zarar görmüş veya terk edilmiş eski binalar, terk edilmiş sanayi bölgelerindeki yerler, geniş bodrum daireleri, gecekondular, bekâr odaları, ucuz oteller ve pansiyonlarda ikamet edenlerin yanı sıra çeşitli sivil toplum kuruluşlarının destekleri ve ulusal-etnik–dinsel network'ler aracılığı ile sağlanan konaklama imkânları da mültecilerin yerleşim çeşitliliğini göstermektedir. İstanbul'daki mülteciler özellikle tarihi yarımada da yoğunlaşırken, Tarlabaşı, Fatih, Kumkapı, Yenikapı, Dolapdere, Küçükpazar ve Aksaray gibi semtlerde görünür bir nüfus hareketine neden oluyor. Mültecilerin yoğun olarak ikamet ettikleri yerlerle birlikte bu grubun iş alanlarında da benzer bir kategorik yoğunlaşma söz konusudur. Örneğin erkekler kağıt toplayıcılığı, çaycılık, tornacılık, taş kesme, odun kırma, inşaat işçiliği, otomobil yıkama, hamallık (ev-kamyon taşımacılığı), tekstil atölyelerinde işçilik, tamirat ve seyyar satıcılık gibi gündelik veya haftalık enformel işlerde çalışırken kadınlar da ev işleri, çocuk bakımı, tekstil işçiliği, fuhuş, su satıcılığı ve dilencilik gibi işlerde çalışabilmektedirler.[7] (Özer, 2011; Pérouse, 2011; Şaul, 2013)

Kumkapı: "Çek-Yat"[8] Diyarı

Fatih ilçesinin Gedikpaşa, Yenikapı ve Aksaray semtleriyle komşu olan Kumkapı; İstanbul Ermeni Patrikhanesinin bulunduğu ve yerleşim yeri olarak da geçmişi 15. yüzyıla dayanan bir semttir. İstanbul'da göçmen ve mülteci denildiğinde hem akademik hem de gündelik alanda ilk akla gelen yerlerin başında Kumkapı bulunmaktadır. Geçmişte Rum ve Ermeni nüfusun yoğun yaşadığı bu bölgede 1980-1990'lardan itibaren iç göç etkisiyle gelen Kürtlerin dışında yoğun olarak Afrika ülkelerinden gelenler ve yakın dönemde de Suriyelilerin de dâhil olduğu yoğun bir mülteci nüfus bulunmaktadır.

Kumkapı (2012), NY Times

Kumkapı'nın söz konusu göçmen çeşitliliği, bölgeye yönelik saha araştırmaları ve çalışmalarında da kendini göstermektedir. Kumkapı'ya yönelik çalışmalar; iç göç (Kürt göçmenler) ve dış göç (Afrikalı sığınmacılar-göçmenler) bağlamında sosyal çatışma, transit göçmenlerin hedef ülkeye ulaşmak için beklediği ve kendi kültürlerini kentsel ortamdaki deneyimlerini tecrübe ettiği, neoliberal dönemde Türkiye'nin göç akımları, Türkiye'ye iş göçü ile transit göç güzergâhı gibi konular çerçevesinde ele alınmıştır (Şaul, 2013; Geden, 2014; Brehl, 2014; Özservet, 2015; Özkul, 2015; Jaklin, 2016). İnsan kaçakçılığı ve kriminal olaylarla anılan Kumkapı'da farklı etnik ve dini kimliğe sahip çok çeşitli mülteci yaşasa

[7] Al Jazerra, 2014; Milliyet, 2016

[8] Afrikalı mülteci grupları ücret karşılığında yemek ve yatak hizmeti aldıkları geniş bodrum dairlerini ve benzeri pansiyonları "çek-yat" olarak adlandırıyorlar (Şaul, 2013: 93).

da bölgenin kimliğini yansıtan mülteciler arasında Afrika ülkelerinden (Somali, Kongo, Nijerya, Senegal, Kamerun, Etiyopya, Eritre vd.)[9] gelenler önemli bir yere sahiptir. Kumkapı'nın Katip Kasım Camii sokağı diğer adı ile "Somali Sokağı" ya da "Zenci Sokağı" bu önemi gösteren işaretlerden sadece biridir.

Semtin dikkat çeken bir diğer bölümü ise Ermenilerin Patriklik merkez kilisesinin bulunduğu Sevgi (Şarapnel) sokağı, diğer adı ile Patrikhane sokaktır. Kumkapı meyhanelerinin başladığı yerden Aksaray'a kadar uzanan bu bölümde Suriye, Irak, Ermenistan, Gürcistan, Azerbaycan, Türkmenistan, Romanya, Rusya, Özbekistan, Sudan, Nijerya ve daha birçok farklı ülkeden gelenlerin yaşadığı bir yerleşim alanına dönüşmüştür (Çelik, 2016:64). Kumkapı'daki kiralık tek-iki göz odaların ve yıldızsız pansiyon görünümlü bakımsız otel odalarının en iyi müşterileri mültecilerdir. Bu odalarda çoğu zaman 5-10 kişi birlikte kalırken, ayrıca eski binalar da bir diğer ikamet yeri olarak kullanılmaktadır. Konaklama yerleri dışında Kumkapı sokaklarında "yabancıya kiralık oda" ilanları, ucuz fiyatlara telefon görüşmeleri yapmayı sağlayan hatların satıldığı dükkânlar ve internet kafeler de bölgenin değişen yapısını yansıtmaktadır.[10]

[9] İstanbul'daki kayıtlı-kayıtsız Afrikalı göçmen ve mülteci sayısı hakkında istatistiki bir veri bulunmamaktadır. Ancak bir tahmine göre İstanbul'daki Afrikalı göçmen sayısı 35bin civarındayken (Şaul, 2015), diğer bir tahmine göre ise Aksaray'da resmi rakamlara göre 15 bin kişi, yaşan sayısı ise 40-50bin civarındadır: bölge muhtarının vermiş olduğu bu rakam içerisindekilerin %90'nın da kaçak olduğu belirtiliyor.

[10] Ayrıca bkz: Hürriyet, 2011; Sabah, 2011; Habertürk, 2015

Küçükpazar: Çaresizliğin Mekanı

Fatih ilçesinin Süleymaniye-Vefa-Eminönü sac ayağında yer alan Küçükpazar semti; bulunduğu tarihi yarımada içerisinde 16. yüzyıldan itibaren yüzyıllardır yerleşim yeri olarak varlığını sürdürmektedir. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bekâr odaları[11] ucuz otelleri ve pansiyonlarıyla ünlü bu semt; kentin merkezinde, sağladığı iş imkânlarıyla Türkiye'nin birçok şehrinden göçmenlerin birincil durağıyken, 21. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren uluslararası göçmenlerin ve mültecilerin (Afgan, Suriyeli, Bangladeşli vd.) de mekânı olmuştur. İç ve dış göçle gelen yoksulların bu bölgeye gelişlerinin en önemli nedeni ise ucuz barınma ve yaşama imkanı, çevresindeki imalathane ve iş yerlerinin enformel de olsa iş imkanı sağlamasıdır (Şen, 2015:39).

Küçükpazar / Caner Cangül

2011 yılından itibaren yoğun olarak Suriye'den mültecilerin geldiği Türkiye'de, kitlesel göçün artmasıyla birlikte birçok ilde Suriyeli yaşa-

[11] Konuyla ilgili Küçükpazar'daki Bekâr Odaları'nın anlatıldığı 2007 yapımı Zafer Akturan belgeseli izlenebilir..

maktadır. Küçükpazar'da da son yıllarda dikkat çeken kesim Suriyeli Kürt mültecilerdir. 2013 yılında sayıları 700-800 civarında olan Suriyelilerin burayı tercih etme nedenleri "***ilk gelenler buraya geldi, daha sonra gelenler de hep buraya gelmeye devam etti***" şeklindedir. Asıl neden ise maddi imkânlarının kötü olması ve dil sorunudur (Mazlumder, 2013). Oldukça yoksul mülteci grupların yaşadığı bu bölgedeki Suriyeliler; kentsel dönüşüm süreci[12] nedeniyle yıkılan yerleşim yerlerini halı, kilim, naylon gibi malzemelerle kapatarak binaları yaşanılır bir duruma getirmeye çalışmaktadırlar.[13]

Küçükpazar / Kaynak: Habertürk

Mülteciler ayrıca tabelası olmayan ve renginden dolayı kalanların "Blue Otel" olarak tarif ettiği ucuz otellerde ve çevre bölgelerdeki (Balat, Süleymaniye'nin arka sokakları) çöküntü ve metruk binalarda yaşamaktadırlar. Gündüzleri dilenmeye giden mültecilerin kaldığı bu otelin 5-10 metrekarelik odalarında 10-20 kişi kalabilmektedir.[14]

Blue Otel / Küçükpazar

Yıkım ve restorasyon çalışmalarından artakalan yıkıntılar arasında, çöküntü binalarda ve ucuz otellerde barınmaya ve yaşamaya çalışan yoksul mülteciler; çoğunlukla çöp toplayıcılığı/kağıtçılık, hamallık, dilencilik, çaycılık, su satıcılığı gibi işler yapıyorlar. Günümüzde semtte az sayıdaki amele lokantaları ve bakkallar dışında sokak aralarındaki yol kenarlarında gazete sayfaları ve naylonların üzerine serili ikinci el/bitpazarı tezgâhları, kahvehaneler ve pideci dükkânları da bulunmaktadır.[15]

Blue Hotel / Küçükpazar

[12] 2005 yılında kamuya açıklanan, Fatih Belediyesi ile KİPTAŞ birliğinde yürütülen; 2012'de yıkımlara başlanan ancak mülkiyet sorunları nedeniyle 2013 yılında çalışmaları durdurulan Süleymaniye Kentsel Dönüşüm Projesi için bkz: 1) http://megaprojeleristanbul.com/#suleymaniye-kentsel-donusum-projesi 2)http://www.fatih.bel.tr/icerik/1158/suleymaniye-bolgesi-yenileme-projesi/

[13] Ayrıca bkz: Sizce burası neresi (2016). http://www.haberturk.com/yasam/haber/1218508-sizce-burasi-neresi

[14] Al Jazerra,2014.

[15] Ayrıca bkz: Habertürk, 2016; Al Jezzara 2014; Milliyet; 2014.

Küçükpazar / Kaynak: Habertürk

Meskûn nüfusun dikkat çektiği belirli sokaklarda ise özellikle Doğu illerinden gelen Kürt göçmen aileler çoğunluktadır. Yıkım ve boşaltmalar nedeniyle metruk ve çöküntü bir mekânsal ve demografik profile sahip olan semtteki imalathane ve han sayılarının azalması ile yerli göçmenlerin kaldığı bekâr odalarının sayıları da azalmış durumdadır (Şen, 2015:40-41).

Süleymaniye Bölgesinin en ünlü kesimi olan Küçükpazar ve diğer mahaller arasında bölge içi bir sınır söz konusudur. Fiziksel sınırın sosyo-mekânsal dinamiklerle belirginleştiği bu sınırın Küçükpazar tarafı, günümüzde toplumsal damgalama ile ***tekinsiz, illegal ve dibin dibi*** (Habertürk, 2016) gibi söylemlerle anılmaktadır (Şen, 2015: 41).

Sonuç

Pelin Tan'ın (2016:55) ifadesi ile göçmen (ve/ya mülteci) nüfus arasında hızlı bir sirkülasyon ve dönüşüm vardır. Bu nedenle **geçici ikamet** ve **yerleşik olmak**, kentlere mekânsal olarak angaje olmak kendi içinde farklılık içermektedir. İstanbul'da mülteci nüfusun yoğun olduğu bölgelerdeki yerleşim özellikleri ve sosyo-mekânsal yapı dikkate alındığında, **geçici ikamet**in yaygın olduğunu ifade etmek mümkündür.

Bir kişinin ya da grubun varlığının tanınması, ona ayrılan yer, onun toplumla kurduğu ilişkilerin niteliğini biçimlendirir. Ülkelerarası göç güzergâhlarının artması; bireylerin ve grupların başka toplumdaki karşılaşma ve ilişki kurma imkânlarını arttırdığı gibi onların sosyalleşme ve yerleşme (geçici ikamet veya kalıcı/yerleşik olmak) süreçlerini de uluslararasılaştırmaktadır. Bir gruba ait olmak (göçmen, mülteci, yabancı vd.), onun ve mevcut toplumsal yapının belirlediği kurallar içerisinde yaşamak, diğer gruplarla (yerli, vatandaş, ev sahibi vd.) olan ilişkileri de derinden etkiler. Sosyal yapı içerisinde biçimlenen bu ilişkilerin fiziki olarak görünür olduğu alanlar ise mahalle, sokak, semt gibi kamusal yerler olabilmektedir. Farklı kültürlerden, dinlerden ve uluslardan diğer bir ifade ile dışarıdan gelenler; kendi kimlikleriyle, alışkanlıklarıyla, yaşam tarzlarıyla başka bir ilişki ağına, başka bir tarihsel-toplumsal yapının içine konaklayarak kendi geleneksel yaşamlarına ve yeni yaşamlarına ait unsurlar barındırabilmektedir (Poyraz, 2014: 273-284). İstanbul'un mevcut mülteci semtlerini bu bağlamda değerlendirdiğimizde dikkat çeken hususlar arasında: Kentsel alanda yaşayan mültecilerin, sosyo-ekonomik durumlarına ve yerleşik kalma (geçici-kalıcı) sürelerine bağlı olarak ikamet olanaklarının da farklılaştığı

ve standart yaşam koşullarına sahip evlerde kalanların olduğu gibi bu standardın çok daha altında olan yerlerde yaşayan veya yaşamak zorunda kalan yoğun bir mülteci nüfusun varlığı dikkat çekmektedir. Ayrıca mültecilerin farklı motivasyonlarla (geçici-kalıcı) 'yerleşik' konuma geçebilmeleri, onların lokasyon ve mekân tercihlerini de etkilemektedir. İstanbul örnekliğinden hareketle şu tespitlerde bulunulabilir: **İlki** mülteciler baştan yeni bir mahalle kurmamış, var olan mekânsal yapılanmada kendilerine bir alan açmışlardır **ikincisi** ise iç ve dış göçle gelenlerin yanı sıra bulunulan lokasyonların kamusal alanlarında gündelik karşılaşmalar aracılığı ile önemli bir mekânsal birliktelik –ve çatışma- söz konusu olduğudur. Mülteci semtlerini, sadece barınma yerleri değil aynı zamanda da çalışılan, hayatta kalmak için mücadele edilen ve farklı bir toplumsal yaşam alanıyla "tanışma" ve "geçiş koridorları" olarak da değerlendirmek gerekmektedir.

Mülteciler arasında çok çeşitli etnik, dinsel ve ulusal kimliğe ait gruplar bulunmaktadır. İstanbul'un yerleşim dağılımını kolektif olarak değerlendirdiğimizde Fatih/Eminönü civarında Suriyelilerin, Zeytinburnu, Üsküdar ve Küçüksu'da Afganlıların, Kumkapı, Şişli ve Beyoğlu civarında da Afrikalıların görünür nüfus olarak yoğun olduğunu belirtmek mümkün olabilmektedir

Kaynakça

Çelik, Jaklin. (2016). "İstanbul'a Tekinsiz Bir Giriş: Kumkapı", Saha dergisi (sayı 2) (62-65) içinde, İstanbul: Helsinki Yurttaşlar Derneği

Erder, Sema. (2015). "Sıradan İnsanların Küreselleşmeye Cevabı: "Düzensiz" Göç", İstanbul Bir Kervansaray (mı?) Göç Yazıları içinde (Der.) Nesrin Uçarlar (75-85), İstanbul: Bilgi Ünv.

Erder, Sema. (2015). "Uluslararası Göçte Yeni Eğilimler: Türkiye "Göç Alan" Ülke mi?", İstanbul Bir Kervansaray (mı?) Göç Yazıları içinde (Der.) Nesrin Uçarlar (101-128), İstanbul: Bilgi Ünv.

İçduygu, A., Erder, S., Ömer, F. Gençkaya. (2014). Türkiye'nin Göç Politikaları 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumundan Ulus Ötesi Oluşumlara, MiReKoç Proje Raporları

MAZLUMDER (2013). Türkiye'de Suriyeli Mülteciler: İstanbul Örneği-Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler.

Özer, Yeşim. (2011). "Avrupa Birliği Sürecinde Türk Kamu Yönetimi Açısından İltica Konusu", İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika içinde (79-86). Ankara: UNHCR

Şaul, Mahir. (2013). "Sahra Altı Ülkelerinden Türkiye'ye İş Göçü", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi içinde (83-121), cilt 68, No 1, Ankara.

Şen, Bülent ve Şen, A., Ayşe. (2015). İstanbul'un Öteki Yüzü ve Araftakiler: Suriçi İstanbul'da Göç, Yoksulluk ve Göçmen Mekânları, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı: 21 (31-58).

Pérouse, François-Jean. (2011). "Uluslararası Göç Sisteminde İstanbul2un İşlevi: Ticari Liman, Dağılım Merkezi, Dar Koridor ve Çıkmaz" İstanbul'la Yüzleşme Denemeleri: Çeperler, Hareketlilik ve Kentsel Bellek içinde (231-281), İstanbul: İletişim

Pérouse, François-Jean. (2011). "İstanbul'un Göbeğinde Bir Transit Geçiş Bölgesinin Doğuşu ve Ortadan Kalkışı: Tarlabaşı Örneği (1987-2007)" İstanbul'la Yüzleşme Denemeleri: Çeperler, Hareketlilik ve Kentsel Bellek içinde (281-303), İstanbul: İletişim

Poyraz, Murat. (2014). "Toplumsal Yaşamın Önemli Çelişkilerinden Biri Olarak Dışlanma veya Dışarı Edilme", Danış, Didem ve İ. Soysüren (Der.) Sınır ve Sınırdışı: Türkiye'de Yabancılar, Göç ve Devlete Disiplinlerarası Bakışlar içinde (273-289), Ankara: Notabene

Tan, Pelin. (2016). SÖYLEŞİ » Ezgi Tuncer Gürkaş ve Pelin Tan'la söyleşi "Göç mekânlarında zor, direniş ve dayanışma" (54-61)

IOM Uluslararası Göç Örgütü (Türkçe baskı ed. Bülent Çiçekli) (2009), Göç Terimleri Sözlüğü, İsviçre

İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü http://istanbul.goc.gov.tr/tr/ ; http://www.tuik.gov.tr/Start.do

'Somali Sokak' 'Suriye Sokak Oldu' (2014). http://www.hurriyet.com.tr/somali-sokak-suriye-sokak-oldu-26939576 (20 Nisan 2016 tarihinde erişildi)

Kumkapı'daki Somali... (2011). http://www.sabah.com.tr/yasam/2011/05/19/kumkapidan-duz-git-sola-don-somalidesin (20 Nisan 2016 tarihinde erişildi)

İstanbul'daki Mogadişu(2011). http://www.hurriyet.com.tr/istanbul-daki-mogadisu-18539841 (23 Nisan 2016 tarihinde erişildi)

Aksaray'ın Adı da Dili de Rengi de değişti (2015). http://www.haberturk.com/gundem/haber/1072706-aksarayin-adi-da-dili-de-rengi-de-degisti (23 Nisan 2016 tarihinde erişildi)

On Somalia Street, Istanbul (2011). http://www.thenational.ae/news/world/europe/on-somalia-street-istanbul-african-migrants-seek-a-new-life (23 Nisan 2016 tarihinde erişildi)

Göçmen Mahallesinde Yaşama Tutunan.... (2015). http://www.birgun.net/haber-detay/gocmen-mahallesinde-yasama-tutunan-yusuf-anlatti-kerpetenle-iskence-88570.html (23 Nisan 2016 tarihinde erişildi)

Suriyelilerin Blue Oteli (2014). http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/suriyelilerin-blue-oteli (30 Nisan 2016 tarihinde erişildi)

Onların Yeni yıl Sofrası Bile Yok (2016). http://www.milliyet.com.tr/onlarin-yeni-yil-sofrasi-bile-yok-gundem-2172747/ (30 Nisan 2016 tarihinde erişildi)

Adına Yaşamak Denirse (2015). http://www.birgun.net/haber-detay/adina-yasamak-denirse-88402.html (30 Nisan 2016 tarihinde erişildi)

Suriyeliler için yapılabilecekler (2013). http://www.timeturk.com/tr/2013/10/04/suriyeli-multeciler-icin-yapilabilecekler.html (30 Nisan 2016 tarihinde erişildi)

Sizce burası neresi (2016). http://www.haberturk.com/yasam/haber/1218508-sizce-burasi-neresi (30 Nisan 2016 tarihinde erişildi)